

• KILENCEDIK RÉSZ •

*„Ennél a pontnál,
A jelszó, amely ide vezetett,
Legyen az én titkom,”*

(Böndör Pál)

A nyári szabadság után mindig várt a nyitott iskolakapu. A zsbongó gyerekek hangja figyelmeztetett a kötelességre. Vettem a táskám, s indultam ismeretlen nebulóimhoz. De csak addig voltunk idegenek egymás számára, míg tekintetünk össze nem akadt, az ajkunk sarkában meg nem jelent egy apró mosoly.

Ettől kezdve ők az enyémekek lettek. Nevelésüket a szülők rám bíz-
ták. Felelősséget vállaltam értük. Mindegyikért külön-külön, legyen az akár a legszegényebb sorsú roma gyerek is, mert iskolánkba cigány gyerekek is jártak. A felső tagozaton általában egy-egy roma fiú vagy lány tanult. Rájuk nagyon vigyáztunk. Egyik fiú eljutott egészen a nyolcadikig. Nagyon érdeklődő, tisztességes gyerekeknek ismertük. Az osztálytársai is felkarolták, segítettek. Amikor a kirándulásra került sor – az osztályfőnöke segítőkészségének köszönhetően –, ő is eljutott erre az útra. Mindent megcsodált. Csak állt egyes dolgok előtt, mint aki tudomást sem vesz a valóságról. Mindketten vigyáztunk rá. Az oszija meg én. Néha meg kellett rántanunk, megcsípnünk, hogy jöjjön már, haladjunk tovább.

Az egyik órán a riportról tanultunk, s házi feladatként beszélgetést kellett készíteniük valakivel. Tehették ezt írásban, de akinek kedve tartotta, magnófelvételt is hozhatott az órára. Ez a roma fiú nagyon szeretett olvasni. Olyankor nagyon odafigyelt a hangsúly-
ra (néha el is túlozta), közben a szeme sarkából rám figyelt. Vajon milyen hatással lesz rám? Nos, az óra végén nagy sóhajok közepette kijött hozzám, s elpanaszolta, hogy ha most neki lenne magnója, ő olyan, de olyan érdekes riportot készítene. „Délután négyre jöjj el hozzám, kapsz tőlem egy magnót kölcsönbe” – közöltem vele. Azt a lelkesedést, ami akkor ott áthatotta! Boldognak látszott és bizonygatta, hogy biz’ isten visszaadja. A tanítványom eljött, én megmutattam neki, hogy kell kezelni a kazettát. El is készítette a riportot, bár nem lett olyan különleges, amilyennek ő hitte. Pár nap

•

múlva visszahozta a magnót. Ekkor elbeszélgettem vele, s megtudtam tőle, hogy ő újságíró szeretne lenni. De nyolcadik után nem akadtak emberek, akik a jóban társai lettek volna, sőt a rossz, a bűn felé cipelték magukkal. Egyedül maradt, s nem tudott megküzdeni az élet nehézségeivel. Egyik vasárnap ebédünk fogyasztása közben kopogtatást hallottam. Amikor kinyitottam az ajtót, ő állt előttem. Hirtelen meglepődtem, így nem is hívtam beljebb. Meg aztán éppen ebédeltünk. Pénzt kért, vagy ennilalót. Azt állította, már napok óta nem evett. Megütözve néztem őt. „Nem dolgozol sehol?” „Leválták az egyik lábam, mert lefagyott. Nem kapok munkát. Most az atya próbál segíteni, lakhelyet is biztosított már.” „Várj!” – s bementem pénzért. Az ebédmaradékunk kevés lett volna neki. Hogy sejtette-e, mire gondolok, s mire szerettem volna kérni, amikor a pénzt a markába csúsztattam, nem tudom, mert ő közbevágott és megígérte, hogy italt biztos nem vesz belőle.

Többször nem jött. És most már nem is jöhet többé. Öngyilkos lett. Árammal agyonütötte magát.

Annyira akartál teljesíteni, legyőzni a visszahúzó erőket, de azok többen voltak, s te magadra maradtál. Nem tudtad letörölni azt a bélyeget, amelyet az emberek rád sütöttek. Az égetett, fájt. Kevesen gyógyígtatták a sebedet. Elestél, elbotlottál, és nem segített fel senki. Aztán beléd rúgtak, rád tapostak. Olyan mélypontra kerültél, hogy számodra csak a végleges menekülés maradt.

KÉRDŐRE VONLAK BENNETEKET

*ciromhég lelketek
mért pattog a
parázs izzó hamvain*

*megyek a fahéjon
áthidalni a sírokat
lent
hever a csont és haj
de ti nem értitek*

szögecses szívetek
mért nem dobog
a keresztfáján boldogan
baktatok a fűszálakon
harmatcseppekben gázolok
nem akarok vérbe taposni
de ti nem értitek

habos szájatokon
kicsordul
a forralt borok keserve
szaladok mert kergetnek
a csontvázak
nem találok az élőket
de ti nem értitek

halott emberekről
mit sem tudtok
némák a fegyverek

megállok
mert én ismerem
a halott lelkek magányát
beszélgetek velük
de ti nem értitek

A riportkészítés kapcsán szeretném elmondani azt is, hogy jóval később a tanulóim már kamerával vették fel a beszélgetést. Ez nekem vízváltászónak számított. Nem papír és ceruza, papír és tinta, papír és örökíró, nem magnetofon, hanem felvevőgép. Azt hittem, ott, azonnal széttaposom a krétát. Olyan tehetetlennek éreztem magam. Én fehér krétával, sima zöld tábla mellett akarom a gyerek figyelmét lekötni? Ők jóval előttem járnak. Én tanulok tőlük. Aztán meg ott a mobiltelefon, a számítógép. A gyerek érti. Nekem magyarázza, hogyan kell bemenni a menübe, rákattintani a... Dobbantottam egyet, s eldöntöttem, nem állok félre ilyen nehézségek előtt. Még

tanítottam, amikor a diákjaim már rég élvezték a komputer nyújtotta lehetőségeket. Felfogtam, hogy én is hasznosítani tudnám a tanításban, de nem mertem megkockáztatni a vele való munkát. Bár nem rendelkeztem még számítógéppel, mégis beiratkoztam egy tanfolyamra. Amikor leültem a készülék elé, elvarázsolt. Az előadó utasításai alapján, mint jó diák, kezdett szót fogadni. Az egér is odaugrott, ahová irányítottam, a képernyő pedig azt a szöveget nyitotta ki, amelyet épp olvasni szerettem volna. Lassan a barátságunkból szeretet lett. De gyakorlásra nem nyílt lehetőségem. Nem volt gépem. Azonban ez az egyik szülő fülébe jutott, aki épp a lánya régi gépét cserélte újra, így nekem ajándékozta az öreg, de még működő komputert. Nagyon megörültem neki. A fiam egyik barátja, aki a számítógépek igazi szakértője, beszerelte, közben türelmesen elmagyarázta annak használatát. Sorakoztak ám a kérdéseim! Azt hittem, hogy kihozom őt a sodrából, de türelme határtalannak bizonyult. Sőt megdicsért. Azt mondta, bátran és ügyesen klikkelgetek. Azóta már van új képernyőm, új gépem. Használok is minden minőségben. Levelet írok, böngészgetek, telefonálok rajta, sőt írásaimat is az ő felügyeletére bízom. Azóta egyik-másik ismerősömet már megfertőztem a számítógép adta lehetőségekkel. Hogy sok időmbe került a használatuk elsajátítása, az biztos, de már gond nélkül veszem elő a mobilom, vagy ülök a számítógémem elé e-mailezni, skype-olni vagy szörfözni az interneten.

Egyik diáklányomhoz különös érzékkel kellett viszonyulnom. Már alsós korában felhívta magára a figyelmet önbíráskodása miatt. Nem vetette alá magát az iskolai követelményeknek. Én ötödikben talákoztam vele először. Az első padban ült, mert nem tűrt meg maga mellett senkit. Már az első órák egyikén kezdtem kijelölni a csoportokat, hogy a következő órákon csoportmunkát tudjak alkalmazni. Előre átgondoltam, ki kivel kerül egy csapatba. Nem is akadt gond, amíg az ő nevét nem említettem.

– Te ...-vel leszel egy csoportban – közöltem.

– Én vele nem leszek, mert én őt utálok! – szakadt ki belőle a dühös kijelentés.

A hangneme miatt elvesztettem önuralmammat, s minden megfontolás nélkül arcul csaptam. Majd megmagyaráztam neki, hogy

•

így nem beszélünk a másokról. Közben meg is ijedtem, mert a lány sírni kezdett. Egész órán pityergett, és nem volt hajlandó írni.

Csengetés után azonnal bekopogtattam az igazgató irodájába, és közöltem vele, hogy hibáztam, pofon vágtam egy tanítványomat, de az okát is elmeséltem neki. Mondtam, hogy vállalom tettemért a felelősséget, és hajlandó vagyok a szülőkkal megvitatni az esetet. Múltak a hetek, a hónapok, de senki nem reklamált, viszont a kislány megszélidült. Hajlandónak mutatkozott minden feladat teljesítésére. Órák után hazáig kísért. Az úton beszélgettünk. Ő engem megismertetett a fiatalok gondjaival, bajaival. Én viszont igyekeztem őt a helyes útra terelni. Jó barátok lettünk. Nyolcadikig egyengettem az útját. Az iskolában szinte csak az én kérésemre volt hajlandó diák módjára viselkedni. Mikor középiskolás lett, telefonon értekeztünk, vagy eljött hozzám hosszabb beszélgetésekre. Magatartása miatt „eltanácsolták” a gimnáziumból. Makacskodott, s megfertőzte a fiatalság szabadságra vágyó életformája. Vágódott egyik faltól a másikig, lassan kiközösíttette saját magát. Nem fejezte be a középiskolát, de további élete külön regényt érdemelne.

Róla szól a következő elbeszéléskezdemény.

„Lógott rajta a ruha. Haja fényesre nyalva, bal fele lilára festve. Szemöldökén, orrán, fülében karika villogott. Lassan lépkedett az utcán. Kissé kómás volt, az éjszaka nem aludt rendesen. Néhány pohár ital, meg cigi után számítógépezett. Így kapcsolódott össze a banda. Az éjszakai szeánszok kezdődtek. A köszönéssel, az esküvel, az átlényegüléssel. S amikor már teljes mámorban úsztak, kezdődhetett a furcsa játék. Nem az vagyok, aki vagyok.”

Mikor írni kezdtem ezt a visszaemlékezést, elhatároztam, hogy neveket nem említek. Mert nincs olyan gyerek, akinek a neve ne szerepelhetne itt, mindegyiket szerettem a maga kis valóságában. Kivel több, kivel kevesebb gondom akadt. A jó gyerekekre, a szorgalmas tanulóra kevesebb gondot kellett fordítanom. Őt csak ki kellett kérdeznem, és beírni a kitűnő osztályzatot. Mennyi ott az én munkám? De amikor egy ötgyerekes család legfiatalabbikát kellett rávennem

•

arra, hogy tanulja meg a szófajokat, hogy írja meg a házi feladatot, ahhoz felgyűrhettem az ingujjat. Azonban nem a szófajok biflázásával kezdtem, hanem a pótórán elbeszélgettem vele: hogyan élnek otthon, mit ebédelt ma, mikor kapott új táskát. Meg akartam tudni, miért nem megy a tanulás. S ha kellett, elintéztem neki az iskola-konyhán, hogy rendszeresen ebédelhessen térítés nélkül. Használt ruhákkal ajándékoztam meg. Aztán elmentem arra az ünnepségre, amelyen fellépett, mert megkérdezte, hogy megnézném-e őt, amikor táncol. Igent mondtam, közben tanácsokkal láttam el: a fellépés előtt moss fejet, tisztítsd ki a körmöd, az ingedet is tisztán vedd fel. S amikor megpillantott a nézők között, felragyogott a szeme, rám mosolygott, s úgy járt a táncos lába, hogy... hogy könnybe lábadt a szemem. Örültem, hogy örömet szerezhettem neki. Amikor nyugdíjba készültem, az egyik óra után kijött az asztalomhoz, s a két kis markát összeszorítva valamit felém nyújtott.

– Tanárnő, én szeretnék magának adni valamit emlékebe, csak ne mutassa meg a többieknek.

Nem kérdeztem, miért adja, elfogadtam. Most elmondhatom, hogy újságpapírba csomagolt, vastag ragasztószalaggal átkötözött szappan lapult egy műanyag tartóban. A doboz most is ott díszleg a könyvespolcomon.